

Prikazi, izvještaji, bilješke.

Važnije odredbe i rješenja Sv. Stolice u Acta Apostolicae Sedis god. 1927.

Priopćio: Dr. I. A. Ruspini.

I. Ordinarijeva vlast obzirom na političko djelovanje duhovnika. Na upite: »1. Ima li Ordinarij pravo i dužnost, da zabrani političko djelovanje (actio politica) duhovniku, koji se u svom političkom djelovanju ne drži naputaka sv. Stolice u ovoj stvari? 2.º Može li se i mora primjerenom kaznom, prema propisu Zakonika, kazniti duhovnik, koji takovu Ordinarijevu zabranu povrijedi te se unatoč opomene ne popravi?« — odgovorila je Kongregacija Concilii dne 26. februara 1927.: »Affirmative ad utrumque«.¹

Odgovor na 1.º pitanje osniva se na kan. 386, § 1, koji biskupu u dužnost stavlja, da urgira obdržavanje crkvenih propisa.²

Odgovor na 2.º pitanje osniva se na Kan. 2331, § 1, gdje se predviđaju kazne protiv onih, koji se zakonitom Ordinarijevom nalogu oglušše, t. j. unatoč opomene ne pokore.³

II. O svećenicima — učiteljima na javnim školama. Dogadja se dosta puta da svećenici službuju kao učitelji (profesori) na svjetovnim javnim školama. O takovima svećenicima — učiteljima izdala je kongregacija Concilii dne 22. februara 1927. poseban »Dekret«, koji je sv. Otac potvrdio.

U tom se Dekretu odredjuje:⁴

I. Propisi, što ih je sv. Stolica izdala o duhovnicima i svećenicima, koji polaze javna sveučilišta ili t. zv. normalne škole,⁵ ostaju i dalje u krjeposti; napose valja se strogo držati onoga, što je određeno u listu Drž. Tajništva od 29. novembra 1920.

¹ A A S, XIX, 138.

² »Observantiam legum ecclesiasticarum Episcopi urgeant...«

³ »Qui... proprio Ordinario aliquid legitime praecipienti vel prohibenti pertinaciter non obtemperaverint, congruis poenis, censuris non exclusis, pro gravitate culpae puniantur.«

⁴ A A S, XIX, 99—100.

⁵ To su učiteljske škole (preparandije i dr.).

II. Svećenici, ma i polučili naslov učitelja, ostaju i dalje obvezani na službovanje u svojoj biskupiji i podvrgnuti su svomu Ordinariju.

III. Ordinariji neka nastoje, da ti svećenici učiteljsku službu vrše u svojim biskupijama, napose u sjemeništima i privatnim (t. j. crkvenim) školama.

IV. Bez izričite privole svoga Ordinarija ne smije svećenik tražiti ni primiti učiteljsku službu na javnim školama; ta je privola po svoj prirodi opoziva.

V. Ordinarij je teško obavezan, da svoje privole ne podijeli, do li onima, koji se odlikuju pobožnošću i naukom, te koji mogu da sukromno i javno uzorom budu učenicima i učiteljima.

VI. Ordinarij može dozvoliti, da njegov svećenik primi učiteljsku službu u drugoj biskupiji, uz uvjet, da primljenu službu pri-
drža tako dugo, dok je to po volji kako njegovom Ordinariju tako i Ordinariju mjesta. Mora dakle svećenik da se bez svakoga izvinjavanja pokori, čim ga ili njegov Ordinarij opozove ili mjesni Ordinarij otpusti.

VII. Ordinarij neka ne dopusti, da njegov svećenik nastupi službu u drugoj biskupiji, a da prije nije obavijestio Ordinarija mjesta i od njega dobio dopuštenje.

VIII. Pri nastupu službe u stranoj biskupiji ima svećenik da pohodi mjesnog Ordinarija; taj mu je, prema kan. 94. Zakonika, za vrijeme boravka u tom mjestu vlastiti Ordinarij i njegovom potpada nadzoru i vlasti.

IX. Mjesni pako Ordinarij može:

a) odrediti, iz pravedna razloga, o čijem opstanku on sam po svojoj uvidjavnosti i razboritosti odlučuje, da svećenik bude dodijeljen nekoj crkvi;

b) narediti, da taj svećenik stoji pod posebnim nadzorom dekana ili župnika ili drugoga svećenika;

c) tražiti, da svećenik izvijesti, u kojoj kući stanuje i s kojima osobama skupa stanuje; zabraniti, da uza se ne drži ženskinja, o kojima se može da sumnja i da takove nikako ne pohađa; zapovjediti, ako to smatra nužnim ili korisnim, da svećenik stanuje u kakovoj redovničkoj po samom Ordinariju odabranoj kući;

d) zabraniti, da primi službu u školi, koju pohađaju samo djevojčice, ili djevojčice zajedno sa dječacima, a takodjer, da djevojčice privatno poučava.

e) naložiti, da izvršuje sve opće dužnosti duhovnika; napose da prisustvuje pastoralnim konferencijama; da župniku mjesta pomaže u vjerskom poučavanju mladeži, da na zapovijedane blagdane pod misom prisutnim vjernicima drži kratko razlaganje o evanđelju ili kojem drugom poglavlju kršćanskog nauka;

f) opominjati, koriti i, kad to slučaj traži, primjerenim kaznama, prema propisu Zakonika, kazniti svećenika, ako sa pravoga puta skrene.

X. Na koncu svake školske godine ima mjesni Ordinarij da izvijesti svećenikovog Ordinarija o njegovom životu i vladanju.

XI. Svećenik — učitelj, koji iz mjesta odlazi na znatno vrijeme, ima da to prijavi mjesnom Ordinariju; pri nastupu jesenskih (velikih) praznika ima da se od njega oprost; a kad se vrati u svoju biskupiju, ima da se pretstavi svomu Ordinariju i mora da se njegovim nalogima pokorava.

III. **Posvećenje djevica, koje u svijetu žive bez redovničkih zavjeta.** Povodom molba nekih biskupa, da mogu po obredu Rimskog Pontifikala posvetiti djevice, koje u svijetu žive bez redovničkih zavjeta,⁶ vijećala je Kongregacija Rituum o pitanju: »Je li zgodno, da se obred posvećenja djevica izvrši nad ženskinjama (djevicama), koje u svijetu žive bez redovničkih zavjeta, te je dne 25. februara donijela riješenje: »Negative et nihil innovetur«.

Ostaje dakle u toj stvari dojakošnja mnogostoljetna crkvena praksa, da se posvećenje djevica izvršuje samo nad redovnicama.

IV. **Odobrenje novog staroslovenskog misala s latinskim slovima.** Dne 9. marta 1927. odobrio je Sv. Otac putem Kongregacije Rituum novi staroslovenski misal latinskim slovima. Odobrenje glasi: *Zagrabiens. et Aliarum. Quum nova editio Missalis Romano — Slavonici characteribus latinis impressa, studio et cura Revmi D. Josephi Vajs delegati ab Episcopatu Jugoslaviae, probante Sede Apostolica, completa sit et, revisione rite peracta tum ab Illmo et Revmo D. Antonio Bauer, Archiepiscopo Zagrabiensi, de mandato ceterorum Episcoporum Regni SHK., tum a Revmo D. Fr. Hieronymo Mileta, Episcopo Sebenicensi, Sacrae Rituum Congregationis Consultore, eorumque iudicio nihil obstet quominus Apostolicae Sedis approbationi subjiciatur, idem Archiepiscopus Zagrabiensis ceterique Episcopi Jugoslaviae, Sanctissimum Dominum nostrum Pium Papam XI supplicibus votis deprecati sunt, ut novam hanc editionem Missalis Romano — Slavonici characteribus latinis concinnatam approbare dignaretur. Sanctitas porro Sua his precibus ab infrascripto Domino Cardinali Sacrae Congregationi Rituum Praefecto relatis benigne annuens, praedictam editionem Missalis Romano—Slavonici characteribus latinis exornatam approbavit et universo Clero lingua slavonica rite utenti libentur indulgit: servatis rubricis.*«

⁶ Radi se o ženskinjama, koje u svijetu žive, a zavjetovale su se na djevičanstvo.

⁷ A A S, XIX, 138—139.

Prema izričitoj ustavom odobrenja »universo Clero lingua slavonica rite utenti . . . indulset«) mogu ovaj misal da rabe svi i jedino oni svećenici, koji imaju pravo da sv. misu (po rimskom obredu) služe staroslovenskim jezikom. Samo pravo staroslovenskog bogoslužja nije time prošireno ni obzirom na mjesta ni obzirom na osobe.

V. O bratovštini presv. olt. Otajstva. Zakonik veli u Kan. 711, § 2: »Curent locorum Ordinarii ut in qualibet paroecia instituantur confraternitates sanctissimi Sacramenti, et doctrinae christianae; quae, legitime erectae, ipso jure aggregatae sunt eisdem Archiconfraternitatibus in Urbe a Cardinali Urbis Vicario erectis«. U vezi s time stavljena su na Odbor za autentično tumačenje Zakonika ova pitanja: 1.º Da li je Ordinarij po Kan. 711, § 2. strogo obvezan da osnuje u svakoj župi bratovštinu presv. olt. Otajstvu, ili pako može, poradi posebnih prilika, da mjesto nje osnuje pobožno udruženje (pia unio) presv. olt. Otajstva? 2.º Da li je nadbratovštini presv. olt. Otajstva u Rimu ipso jure pripojena samo bratovština presv. olt. Otajstva ili pako i pobožno udruženje presv. olt. Otajstva? Na ova pitanja odgovorio je Odbor dne 6. marta 1927.: »Ad 1. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam. Ad 2. Affirmative ad primam partem, negative ad secundam.«⁸

Odgovor na 1.º pitanje osniva se na izrazu »Curent« kan. 711 § 1., koji kazuje da Ordinariji imaju nastojati, da se u svakoj župi osnuje bratovština presv. olt. Otajstva, pa su zato i vlasni da prosude, da li su u pojedinoj župi prilike zgodne ili nezgodne za osnutak te bratovštine. Ne obvezuje dakle Zakonik Ordinarije da u svakoj župi osnuju bratovštinu presv. olt. Otajstva, već mogu, radi posebnih prilika, mjesto nje u kojoj župi osnovati pobožno udruženje presv. olt. Otajstva.

Odgovor na 2.º pitanje osniva na jasnom slovu kan. 711. § 1., jer se u njemu veli jedino za bratovštine, — a te su bitno različite od pobožnih udruženja⁹ — da su ipso jure pripojene nadbratovštini u Rimu.

VI. O pogrebnim pristojbama. Na upit, da li su obvezani redovnici, pa i izuzeti, da se se drže pogrebnih pristojba, o kojima radi kan. 1234., odgovorio je Odbor za autentično tumačenje Zakonika dne 6. marta 1927.: »Affirmative«.¹⁰

⁸ A A S, 161.

⁹ Cod. can. 707.: »Associationes fidelium quae ad exercitium alicuius operis pietatis aut caritatis erectae sunt, nomine veniunt piarum unionum; quae, si ad modum organici corporis sint constitutae, sodalitia audiunt. § 2. Sodalitia vero in incrementum quoque publici cultus erecta, speciali nomine confraternitates appellantur«.

¹⁰ A A S, XIX, 161.

Odgovor se osniva kako na kan. 1234., prema kojemu je samo mjesni Ordinarij zvan, da odredi pogrebne pristojbe,¹¹ tako i na kan. 1235., prema kojemu je svakomu zabranjeno, da isto traži po-vrh dijecezanskih pogrebnih pristojba.¹²

VII. O javnom izlaganju presv. olt. Otajstva. Kan. 1274, § 1., Zakonika određuje: »In ecclesiis aut oratoriis quibus datum est asservare sanctissimam Eucharistiam, fieri potest expositio privata seu cum pyxide ex qualibet iusta causa sine Ordinarii licentia; expositio vero publica seu cum ostensorio die festo Corporis Christi et infra octavam fieri potest in omnibus ecclesiis inter Missarum sollemnia et ad Vesperas; aliis vero temporibus non nisi ex justa et gravi causa praesertim publica et de Ordinarii loci licentia, licet ecclesia ad religionem exemptam pertineat«. U vezi s tim stavljen je na Odbor za autentično tumačenje Zakonika ovaj upit: »Da li se pod izrazom »expositio publica«, o kojoj govori kan. 1274. § 1., razumijeva takodjer »benedictio eucharistica«, koja se, izloživ presv. olt. Otajstvo u pokaznici, davati običaje? Odbor je dne 6. marta 1927. odgovorio: »Affirmative«.¹³

Odgovor osniva se na jasnom slovu kan. 1274, § 1., gdje se točno definira i sukromno i javno izlaganje, te veli, da je ono izlaganje sukromno (expositio privata), koje biva u ciboriju (cum pyxide), a javno (expositio publica) ono, koje biva u pokaznici (cum ostensorio). Potrebna je dakle (izuzevši Tjelovo i osminu Tjelova) dozvola mjesnog Ordinarija za svako izlaganje presv. olt. Otajstva u pokaznici, pa i onda, kada se presv. olt. Otajstvo u pokaznici izlaže samo za čas u tu svrhu, da se njime podijeli t. zv. euharistički blagoslov.

VIII. O doktoratu bogoslovlja i kanonskog prava. U enciklici Pija X. »Pascendi« od 8. septembra 1907. ustanovljeno je: »Theologiae ac Iuris Canonici Laurea nullus in postea donetur, qui statum curriculum in scholastica Philosophia antea non elaboraverit. Quod si donetur, innaniter donatus esto«.

U kan. 256.¹⁴ i 1377.¹⁵ Zakonika, koji jedini rade o podjelji-

¹¹ »Locorum Ordinarii indicem funeralium taxarum seu eleemosynarum, si non existat, pro suo territorio, de consilio Capituli cathedralis, ac si, opportunum duxerit, vicariorum foraneorum dioecesis et parochorum civitatis episcopalis, conficiant, attentis legitimis consuetudinibus particularibus et omnibus personarum et locorum circumstantiis; in eoque pro diversis casibus jura singulorum moderate determinent, ita ut quaelibet contentionum et scandalum removeatur occasio«.

¹² »§ 1. Districte prohibetur ne quis, sepulturae vel exsequiarum seu anniversarii mortuorum causa, quidquam exigat ultra id, quod in dioecetano indice statutum«.

¹³ A A S, XIX, 161.

¹⁴ »§ 1. Congregatio de Seminariis et Universitatibus studiorum... facultatem concedit academicos gradus conferendi normasque tradit quibus ii conferri debeant, et ubi agitur de viro singulari doctrina commendato, potest eos ipsa conferre«.

¹⁵ »Gradus academicos qui effectus canonicos in Ecclesia habeant, nemo conferre potest, nisi ex facultate ab Apostolica Sede concessa«.

vanju akademičkih stepena (*gradus academici*), ne nalazi se takova ustanova. To je bilo povod, da se na kongregaciju de Seminariis et Studiorum Universitatibus stavi upit: »*Utrum praescriptio in Litteris Encyclicis »Pascendi« (8 Septem. 1907.) contenta hisce verbis: Theologiae ac Iuris Canonici Laurea . . . i. t. d. kao gore) adhuc vigeat?*« Odgovor, dan dne 27. aprila 1927., glasi: »*Affirmative*«. ¹⁶

Ovaj odgovor ima značaj (autentičnog) komprehenzivnog tumačenja sigurnih propisa Zakonika, koje ne treba proglašenja i djeluje unatrag. ¹⁷ Na to upućuje pitanje (*Utrum . . . adhuc vigeat*) i odgovor (*Affirmative*), jer kazuju, da ta ustanova enciklice »*Pascendi*« još vrijedi, t. j. na nije međjutim, dakle ni po Zakoniku, izgubila vrijednost. Stoji doduše, da se rečena ustanova enciklice »*Pascendi*« ne nalazi »*explicite*« u Zakoniku, no dostaje, po kan. 6, n. 2, Zakonika, ¹⁸ za njezinu dalnju vrijednost, da je u Zakoniku »*implicite*« sadržana. Sadržana je pako tako (t. j. *implicite*) u kan. 1365, §§ 1., i kan. 1366, § 2., u vezi sa kan. 6, n. 2, ¹⁹ Zakonika. Po kan. 1365, §§ 1, 2, tvori redovni filozofski studij osnov bogoslovske naobrazbe uopće, dakle i najviše, koja se odražuje u doktoratu bogoslovlja i kanonskog prava. Po kan. 1366, § 2, ²⁰ mora da je taj redovni filozofski studij udešen prema metodi, nauci i načelima sv. Tome Akvinskoga, drugima riječima: mora da se predaje i uči školastička filozofija. Po kan. 6, n. 2, ²¹ valja kanone Zakonika, koji ponavljaju ranije propise, shvatiti i tumačiti u smislu ranijega prava; dakle u nazočnoj stvari kan. 1365, §§ 1., 2. i kan. 1366, § 2., 6., o potrebi školastičke filozofije za bogoslovsku naobrazbu uopće i najvišu napose, u smislu ustanove enciklice »*Pascendi*«, koja za doktorat bogoslovlja i kanonskog prava traži »*sub poena nullitatis*« redovni studij školastičke filozofije.

Nije ispravno mišljenje, da spomenuta ustanova enciklice »*Pascendi*« nije u Zakoniku ni »*implicite*« sadržana, ali da ipak još vrijedi, jer da ima značaj privremene (prolazne) odredbe, u koju

¹⁶ A A S, XIX, 194.

¹⁷ Can. 17, § 2.: »*Interpretatio authentica, per modum legis exhibitae, eandem vim habet ac lex ipsa: et si verba legis in se certa declaret tantum, promulgatione non eget et valet retrorsum . . .*«

¹⁸ »*Canones qui ius vetus ex integro referunt, ex veteris iuris auctoritate, atque i deo ex receptis apud probatos auctores interpretationibus sunt aestimandi*«.

¹⁹ »§ 1. In philosophiam rationalem cum affinis disciplinis alumni per integrum saltem biennium incumbant. § 2. *Cursus theologicus saltem integro quadriennio contineatur, et, praeter theologiam dogmaticam et moralem, complecti, praesertim debet studium . . . iuris canonici . . .*«

²⁰ »*Philosophiae rationalis ac theologiae studia et alumnorum in his disciplinis institutionem professores omnino pertractent ad Angelici Doctoris rationem, doctrinam et principia, eaque sancte teneant*«.

²¹ *Cit. u op.* 18.

Zakonik uopće ne dira.²² Protiv toga mišljenja govore razlozi, što smo ih gore naveli za našu tvrdnju, da je upitna ustanova enciklice »Pascendi« »implicite sadržana u Zakoniku. Govori protiv njega i činjenica, što potreba studije školastičke filozofije za katoličku bogoslovsku naobrazbu nije nikako samo privremena (prolazna), pa prema tomu ni odnosni propisi, koji takav studij traže. Konačno vojuje protiv njega i ta okolnost, što ni pitanje ni odgovor kongregacije ničim ne odaju, da bi se radilo samo o privremenoj (prolaznoj) vrijednosti spomenute ustanove enciklice »Pascendi«.

Nazočni slučaj dokazuje, da je kadkada koji propis ranijega prava jako uvijeno (implicite) sadržan u novom Zakoniku, pa da je zato potrebna velika opreznost, kad se ranijem propisu praeter jus, koji nije »explicite« sadržan u novom Zakoniku, hoće da na osnovu Kan. 6, n. 6, porekne dalnja vrijednost.

IX. O sastancima za ujedinjenje svih kršćana. Povodom sastanka za ujedinjenje svih kršćana, koji je urečen bio za dane 3. do 21. augusta god. 1927. u Lausanni (Švicarska), stavljeno je kongr. S. Officii pitanje: »Smiju li katolici da prisustvuju ili pogoduju zborovima, sastancima, predavanjima ili društvima, koja nastoje oko vjerskog ujedinjenja sviju, koji se nazivlju kršćanima?« Odgovor kongr. S. Officii, dan dne 8. jula 1927. glasio je: »Negative«.²³ Ujedno je kongregacija izjavila, da se valja strogo držati ranijega dekreta²⁴ »De participatione catholicorum societati Ad procurandam christianitatis unitatem«, što ga je ista kongregacija izdala dne 4. jula 1919.

X. Koralna služba. O koralnoj službi kanonika i prebendara upravljani su na kongregaciju Concilii ovi upiti: 1.º da li se po Zakoniku za pravo alternativne službe u koru (t. j. za pravo na izmjeničnu službu iliti na službu »per turnum«) traži izričito dopuštenje Apoštolske Stolice, ili pako dostaje bud običaj

²² Ispor. Decretum Congr. S. Officii dd. 22. marta 1927 (AAS, X, 136): »Cum in Codice Juris Canonici, a proximo die festo Pentecostes vim habituri, nulla fiat mentio Consiliorum a Vigilantia et Juramenti Antimodernistici... inspecto Codicis ipsius can. 6. n. 6, propositum est dubium: An praescriptiones ad duo supra memorata capita spectantes, post dictum diem festum Pentecostes in vigore manere pergant an non? Re, jussu... D. N. Benedicti Pp. XV, ... ad Supremam hanc Sacram Congregationem Sancti Officii delatam... D. D. Cardinales in rebus fidei et morum Inquisitores Generales, in plenario conventu habito feria IV, die 20 martii 1918, expresse declarandum decreverunt: Praescriptiones praedictas, ob serpentes in praesenti modernistici errores latas, natura quidem sua temporarias esse ac transitorias, ideoque in Codicem Juris Canonici referri non potuisse, aliunde tamen, cum virus Modernismi diffundi minime cessaverit, eas in pleno suo robore manere debere usquedum hac super re Apostolica Sedes aliter non statuerit«.

²³ AAS, XIX, 278.

²⁴ AAS, 309—316.

bud štatut; 2.º da li kanonici (i prebendari), koji imaju pravo na alternativnu službu, mogu prisutnošću u sedmici, kad nijesu obvezani na kor, nadoknaditi propuste počinjene u sedmici, kad su obvezani na kor; 3.º da li kanonik (ili prebendar), koji stanovitoga dana nezakonito izbiva od ove ili one samo hore, a ne od sviiju, gubi sve nadarbinske prihode toga dana, ili samo dio prihoda toga dana?

Na te je upite kongregacija Concilii dne 27. Aprila 1927. odgovorila:²⁵ »Ad I. Affirmative ad primam partem, salva lege foundationis; negative ad secundam. Ad II. Negative. Ad III. Affirmative ad primam partem; negative ad secundam«.

Odgovor na prvo pitanje osniva se na kan. 414. Zakonika: »Omnes et singuli, qui chorale beneficium obtinent, tenentur in ipso choro divina officia persolvere singulis diebus, nisi servitium per turnum a Sede Apostolica aut foundationis legibus fuerit indultum«. Traži se dakle za pravo alternativne službe ustanova zakladatelja (lex foundationis) ili apoštolska povlastica, a ne dostaje za to običaj ili štatut. Prebendari stolne crkve zagrebačke služe po statutima alternativno, t. j. jedna polovina jedne a druga polovina druge sedmice. Tako biva od pamtivijeka, a ne da se ustanoviti, kako su to pravo stekli, pak se oni za svoje pravo alternativne službe prema kan. 63. § 2., Zakonika (»Possessio centenaria vel immemorabilis inducit praesumptionem concessi privilegii«) mogu da pozovu na izravno podijeljenu apoštolsku povlasticu.

Odgovor na drugo pitanje osniva se na tomu, što se tu radi o obvezi, koja se može i mora da ispuni samo u vrijeme određeno po zakonu.

Odgovor na treće pitanje osniva se na tomu, što se nadarbinski prihodi daju samo za potpunu koralnu službu čitavoga dana, dok se distribucije daju za svaku horu napose.²⁶

XI. Konkordat s Litvom. Dne 27. septembra 1927. sklopljen je konkordat medju sv. Stolicom i Litvom, koji je dne 10. decembra 1927. izmjenom ratifikacionih isprava stupio na snagu. Istoga dana

²⁵ A A S, XIX, 415.

²⁶ Ispor. rješenje Kongr. Concilii od 15. Mart. 1924. (AAS, XVII, 192—196): »Quaeritur: ... II. Quum in Toletana et aliarum, die vigesima iulii anni 1920, resolutum sit tempus absentiae esse supputandum per dies integras, an dies qua canonicus illegitime absit aliquibus tantum horis, sed non omnibus, debent haberi ut dies praesentiae vel ut dies absentiae? III. An illa die qua canonicus illegitime absit aliquibus sed non omnibus horis, privetur tantum distributionibus horarum quibus illegitime abfuit, vel tum fructibus tum distributionibus pro rata illarum horarum illegitimae absentiae, vel tandem tum fructibus totius diei tum distributionibus horarum quibus illegitime abfuit? Resp. Ad II. Negative ad Iam partem, affirmative ad 2am. Ad III. Negative ad Iam et 2dam partem, affirmative ad 3am«.

objelodanjen je tekst konkordata (na francuskom jeziku).²⁷ Ističemo značajnije njegove ustanove.

Čl. V. Nadarbenici uživaju pravo, jednako kao i državni službenici, da im je jedan dio prihoda izuzet od sudbene ovrhe. — Duhovnici, redovnici, pitomci sjemeništa i redovnički novaci prosti su od vojničke službe izuzevši slučaj rata ili uopće spremne. Duhovnici prosti su i od građanskih služba koje su po kanonskom pravu nespojive sa svećeničkim zvanjem.

Čl. VIII. U nedjelje i na narodni blagdan nezavisnosti obavljaju službujući svećenici liturgičku molitvu za blagostanje republike i njenoga predsjednika.

Čl. IX. Nijedan dio litavske republike ne će potpadati biskupu, koji ima sjedište izvan granica države.

Čl. X. Osnivanje i mijenjanje crkvenih nadarbina, kongregacija i redova, a tako i njihovih kuća i zavoda, zavisi od nadležne crkvene vlasti, koja će postupati dogovorno sa vladom, kadgod te mjeré iziskuju kakove troškove iz državne blagajne. Kongregacije i redovi imaju puno pravo da se osnuju i da postoje u Litvi, ako tvore u Republici jednu pokrajinu prema propisima kanonskog prava. Ne ispune li taj uvijet, a opstoje već na teritoriju države, biti će po državi časom ratifikacije konkordata priznate kuće, koje već postoje, nu nove kuće mogu da se osnuju samo uz posebno dopuštenje sv. Stolice.

Čl. XI. Imenovanje biskupâ pripada sv. Stolici. Sv. Stolica pristaje, da se prije imenovanja nadbiskupa i biskupâ dijecezanskih i koadjutora s pravom nasljedstva obrati na predsjednika Republike, kako bi se uvjerila, da predsjednik ne ima razloga političke prirode suprot dotičnoga kandidata.

Čl. XII. Gore (u čl. XI. spomenuti Ordinariji (i samo ti crkveni službenici) polažu prije nastupa službe prisegu u ruke predsjednika Republike. Navodi se obrazac dotične prisege.

Čl. XIII. U svim javnim školama, kao i u svim školama, koje država podupire, obvezatna je vjerska nastava. Imenovanje nastavnika vjere i nadzor nad vjerskom nastavom, koliko se radi o sadržaju nastave i čudorednom vladanju nastavnika, izvršivati će se propisno kanonskom pravu. — Oduzme li Ordinarij nastavniku ovlaštenje, koje mu je dao, lišen je dotičnik tim samim prava da poučaje u vjeri. — Ista načela, koliko se radi o imenovanju i opozivanju nastavnika, upozoravljaju se na profesore i druge sveučilišne nastavnike fakulteta za filozofiju i bogoslovlje, što ga država o svom trošku izdržaje.

U svakoj biskupiji imati će katolička Crkva, prema propisima kanonskog prava, svoja po državi subvencionirana sjemeništa, koja

²⁷ A A S, XIX, 425—433.

će sama da upravlja i da u njima sama imenuje nastavnike. — Svjedodžbe o svršenim naukama, što ih izdadu velika sjemeništa (majora seminaria), dostaju za poučavanje u vjeri kako na svim javnim školama tako i na onima, koje država podupire.

U svim javnim školama, a tako i u onima, koje država podupire, skrbiti će država u dogovoru s Ordinarijima za to, da učenici uzmognu ispunjavati svoje vjerske dužnosti.

Sve škole, koje se nalaze u zavisnosti od Ordinarija, a u skladu su sa programom (naučnom osnovom) Ministra za javnu nastavu, izjednačene su, obzirom na važnost svjedodžbi, državnim školama.

Čl. XIV. Kler je u Litvi ovlašten, da vodi matice rođenih i krštenih, vjenčanih i umrlih, i te matice imaju, suglasno ustavu zemlje, potpunu dokaznu moć za građansko područje. Crkva će državi davati prepis matica tekuće godine (t. zv. parice), a tako i popis novaka odnosno godine. Koliko za posao oko izdavanja izvadaka ne plate same interesovane stranke, podmiriti će to država.

Čl. XV. Brak, koji bude sklopljen prema propisima crkvenoga Zakonika, ima tim samim građanske učinke.

Čl. XVI. Duhovnici, njihova dobra, a tako i dobra crkvenih i redovničkih pravnih lica, potpadaju daćama u istoj mjeri kao i lica i dobra građana Republike i svjetovnih pravnih lica, izuzevši zgrade namijenjene bogoslužju, sjemeništa, redovničke novačke kuće, samostani i dobra, koja služe potrebama bogoslužja i ne tvore lični prihod nadarbenika. Stanovi biskupa i župnog klera, a tako i njihovi uredi, izjednačeni su (obzirom na daće) službenim stanovima državnih činovnika i državnim uredskim prostorijama.

Čl. XVII. Sva crkvena i redovnička pravna lica mogu prema propisima općeg kanonskog prava, sticati, otudjivati, posjedovati i upravljati, propisno kanonskom pravu, svoja pokretna i nepokretna dobra, a mogu i da pred svakom državnom vlasti istupaju za obranu svojih građanskih prava.

Čl. XVIII. Republika zajamčuje nadležnim crkv. vlastima pravo, da podijeluju poslove, službe i nadarbine prema propisima kanonskog prava. Što se tiče podjeljivanja župničkih nadarbina vrijede pravila:

Na teritoriju litavske Republike ne mogu bez privole vlade dobiti župničke nadarbine: 1.º strani državljani; 2.º lica, kojih rad ugrožava sigurnost države.

Prije popunjenja ovakovih nadarbina crkvena će se vlast raspitati kod nadležnog Ministra, da li se imenovanju ne protivi koji gore u točki 1. i 2. spomenuti razlog. Ne stavi li Ministar u roku od 30 dana takav prigovor protiv kandidata, može ga crkvena vlast imenovati.

Čl. XIX. Patronatsko pravo, bilo državno ili drugo, ostaje na snazi do novoga sporazuma. Presentaciju vrijedna duhovnika izvršuje patron u roku od 30 dana, na osnovu trojna predloga Ordinarijeva. Ne dodje li do presentacije u roku od 30 dana, postaje nadarbina *liberae collationis*. Radi li se o župničkoj nadarbini, saslušati će Ordinarij prije imenovanja nadležnog Ministra, suglasno propisu čl. XVIII.

Čl. XX. Bude li koji duhovnik ili redovnik tužen svjetovnom sudu radi zločina, što ga predvidja kazneni zakon Republike, to će svjetovni sud nadležnog Ordinarija neposredno obavijestiti o svakom takovom slučaju i dostaviti mu tužbu i presudu sa obrazloženjem. Ordinarij, ili njegov delegat, ima pravo da nakon dovršena postupka uzme uvid u sve spise. Što se tiče hapšenja takovih lica i držanja u zatvoru, uzimati će svjetovne vlasti kod toga obzir na njihov stalež i hijerarhički položaj.

Duhovnici i redovnici izdržati će istražni i drugi zatvor u prostorijama odijeljenima od prostorija za svjetovnjake, izuzevši slučaj, da im je nadležni Ordinarij ranije oduzco duhovnički odnosno redovnički značaj. Budu li osudjeni na kaznu laka zatvora, izdržati će tu kaznu u kojem samostanu ili kojoj drugoj vjerskoj kući, i to u prostorijama odredjenima za tu svrhu.

Čl. XXI. Ordinariji imaju se skrbiti, da svi vjernici, prema pravilima Crkve, dobiju duhovnu pomoć u svom materinskom jeziku.

Čl. XXII. Litavska Republika priznaje crkvenim i redovničkim pravnim licima vlasnost na svim pokretnim i nepokretnim dobrima, glavnica, rentama i drugim pravima, što ih ta pravna lica sada posjeduju na teritoriju države.

Čl. XXIV. Nadbiskup, biskupi, kler i nastavnički zborovi velikih sjemeništa imaju pravo na mirovinu. Kasnijim sporazumom sa Ordinarijima urediti će se, koliko dobivaju pojedinci iz mirovinske blagajne.

Čl. XXV. Država daje potpunu slobodu organizovanja i djelovanja društvima, kojima je glavna svrha vjerska, a čest su Katoličke Akcije, te, kao takova, zavise od Ordinarijeve vlasti.

Sv. Stolica i Čehoslovačka.

Priopćio: **Dr. I. A. Ruspini.**

Osservatore Romano od 3. febr. 1928. br. 28. objelodanjuje Notu kardinala državnog tajnika od 2. febr. 1928. br. 350/28, kojom saopćuje ministru spoljašnjih poslova Čehoslovačke Republike, da je sv. Otac potvrdio »*Miodus Vivendi*«, utanačen (u Rimu) između Sv. Stolice i Čehoslovačke Republike. U Noti navodi se